

บทความวิชาการ

Article

คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์วิชาชีพบัญชีระดับอุดมศึกษา

อริสรา ธานีรัตนานนท์

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี

ใน สังคมปัจจุบันประกอบด้วยบุคคลจากหลายหลากอาชีพ ซึ่งเป็นลักษณะของการอยู่ร่วมกันในสังคม บัณฑิตที่สังคมต้องการจึงควรมีคุณลักษณะของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง มีความรู้ความสามารถ ความเป็นผู้นำ ความชำนาญในการประกอบการวิชาชีพ มีความเข้าใจความหมายของความเป็นมนุษย์ ของการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความเสมอภาคและยุติธรรม ดังที่ปรากฏในรายงานผลการจัดประชุมวิชาการ เรื่องการพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา เมื่อวันที่ 27-28 มิถุนายน พ.ศ.2523 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2523: 25-31 อ้างใน จรัสศรี วัฒนาวาส, 2525) ซึ่งสรุปลักษณะของบัณฑิตที่สังคมต้องการไว้ดังนี้ คือ มีความรู้ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือดำรงชีวิต มีคุณธรรม และมีความเข้าใจในสภาพความเป็นจริงของสังคม อันเป็นผลต่อการสนับสนุนให้แผนเศรษฐกิจและสังคมของชาติประสบความสำเร็จ

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักคือ การพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคนไทยตามทัศนะของพระธรรมปิฎก (อ้างอิงในรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องบัณฑิตอุดมคติไทย, 2540) คือ

1. ต้องใฝ่รู้ สู้งาน
2. มองกว้าง คิดไกล ไฝ่สูง มากกว่า
มองแคบ คิดใกล้ ไฝ่ต่ำ
3. ต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ให้มากกว่าผู้ตามและผู้รับ

4. เน้นความเป็นไทย กว้างไกลต่อโลก และสากล

เมื่อนำมาประกอบกับผลการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 เรื่อง "บัณฑิตไทยในอุดมคติ" ได้กล่าวถึงความเป็นบัณฑิตไทยที่พึงประสงค์ไว้ว่า ต้องเป็นผู้ที่มีความเก่งคู่ความดีและมีความสามารถ โดยมีความหมายดังนี้

ความเก่ง หมายถึง ความรู้รอบ รู้ลึก มีวิจรรณญาณ คิดอย่างรอบคอบ ไฝ่รู้ และไฝ่เรียน

ความดี หมายถึง มีศีล สัจจะ ธรรมะ ขันติ จาคะ หิริโอตตปปะ มีมัชฌิมาปฏิปทา

ความสามารถ หมายถึง การนำความรู้ในสาขาวิชาที่ได้ศึกษามาปฏิบัติได้ด้วยความรับผิดชอบ ต่อสังคมและตนเอง

ในปัจจุบันบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์อุดมศึกษา มีคุณลักษณะของความเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถทั้งวิชาการ วิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะของผู้นำ ผู้ประกอบการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไฝ่รู้สามารถปรับตัวและนำการพัฒนาประเทศในสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้ ลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่านิยมในการตัดสินใจ เข้าใจและยอมรับลักษณะความแตกต่างของวัฒนธรรม เป็นบุคคลใฝ่รู้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มีสมรรถภาพในการคิดวิเคราะห์เป็นระบบ รวมทั้งเต็มใจร่วมแก้ปัญหา

สังคมและสิ่งแวดล้อมด้วยสันติวิธี ตลอดจนสามารถจัดการกับอารมณ์และปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2543)

ลักษณะของบัณฑิตที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นลักษณะทั่วไปของบัณฑิตตามแต่ละยุคแต่ละสมัย สำหรับบัณฑิตเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ นั้น ย่อมมีลักษณะพิเศษออกไปตามลักษณะของวิชาชีพ ดังนั้นบัณฑิตสาขาวิชาชีพบัญชีจึงมีลักษณะทั่วไปเหมือนดังเช่นบัณฑิตในสาขาวิชาชีพอื่นๆ และมีลักษณะพิเศษของวิชาชีพบัญชีที่ต่างจากวิชาชีพอื่นๆ ดังเช่น ต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ตนเองจัดทำบัญชีหรือทำการสอบบัญชี มีบทบาทกำหนดโทษในทางกฎหมาย หากผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีกระทำความผิดต่อสิ่งที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547 และจรรยาบรรณวิชาชีพบัญชี

สำหรับพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ได้ระบุถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของนักบัญชี คือต้องมีความรู้ในภาษาไทยเพื่อลงรายการเป็นภาษาไทย จัดทำบัญชีตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี มีเอกสารประกอบการลงบัญชี ครบถ้วน มีวุฒิการศึกษาทางบัญชี มีจรรยาบรรณของนักบัญชี

พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547 ได้กำหนดในมาตรา 45 ไว้ว่า ผู้ทำบัญชีที่จะขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีคุณลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (1) มีภูมิลาเนา หรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร
- (2) มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำบัญชีเป็นภาษาไทยได้
- (3) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากกระทำความผิดตามฐานความผิดหรือกฎหมายที่กำหนดในมาตรา 39

(3) เว้นแต่ต้องคำพิพากษาหรือพ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่าสามปี

(4) มีคุณวุฒิการศึกษาตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

(5) ไม่มีลักษณะต้องห้ามอื่น ตามที่กำหนดในข้อบังคับสภาวิชาชีพบัญชี

และในมาตรา 46 ได้กำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีหรือผู้ซึ่งขึ้นทะเบียนไว้กับสภาวิชาชีพบัญชีต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี และต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามมาตรฐานการบัญชี มาตรฐานการสอบบัญชีหรือมาตรฐานอื่นใดที่เกี่ยวข้องที่กำหนดตามพระราชบัญญัตินี้ รวมถึงมาตรา 47 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์จัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขึ้นเป็นภาษาไทย และอย่างน้อยต้องประกอบด้วยข้อกำหนดในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต
- (2) ความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน
- (3) ความรับผิดชอบต่อผู้รับบริการและการรักษาความลับ
- (4) ความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ผู้เป็นหุ้นส่วน หรือบุคคลหรือนิติบุคคลที่ผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีปฏิบัติหน้าที่ให้

The International Federation Accountants (IFAC) ได้มีการกำหนดหลักสำคัญของจริยธรรมสำหรับนักบัญชีไว้ด้วยกัน โดยกำหนดให้นักบัญชีต้องปฏิบัติตามหลักสำคัญดังต่อไปนี้

(1) ความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา นักบัญชีจะต้องมีความตรงไปตรงมา และซื่อสัตย์ในวิชาชีพและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกัน

(2) วัตถุประสงค์ นักบัญชีจะต้องไม่ลำเอียงขัดแย้งในเรื่องที่สนใจ หรือใช้อำนาจเกินควรในเรื่องต่างๆ จนลืมการตัดสินใจโดยอาชีพ หรือธุรกิจ

(3) สมบูรณ์แบบ และความเอาใจใส่ นักบัญชีจะต้องมีความต่อเนื่องในหน้าที่ ที่จะรักษาความรู้และความสามารถในระดับที่ทำให้ลูกค้า หรือนายจ้างได้รับการบริการในอาชีพโดยยึดหลักการพัฒนาในการปฏิบัติงาน กฎหมาย และเทคนิค นักบัญชีจะต้องมีความซื่อสัตย์ และเหมาะสมกับเทคนิค และมาตรฐานในวิชาชีพ

(4) การรักษาความลับ นักบัญชีจะต้องรักษาความลับของข้อมูลที่ได้ทราบมา และต้องไม่เปิดเผยข้อมูลให้กับบุคคลที่สาม ยกเว้นเรื่องที่ได้อนุญาตโดยกฎหมาย หรือไม่ผิดต่อวิชาชีพ หรือหน้าที่ ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับที่ได้มาจะต้องไม่ใช่ประโยชน์โดยส่วนตัว หรือให้ข้อมูลแก่บุคคลที่สาม

(5) พฤติกรรมในวิชาชีพนักบัญชี จะต้องไม่ทำงานขัดต่อกฎหมาย ข้อบังคับและหลักเลื่องการกระทำที่เป็นการทำให้เสียชื่อเสียง

จากการศึกษารายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการศึกษาความพึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานที่มีต่อบัณฑิตคณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต ปี 2546 โดย ดร.นิมิต นวล เขียวรัตน์ และ ผศ.เกศรา สุพยนต์ ผลการวิจัยบางส่วนชี้ให้เห็นว่า หัวหน้าหน่วยงานของบัณฑิตมีความคาดหวังและความพึงพอใจต่อบัณฑิตในด้านการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ด้านการสื่อความหมาย ด้านทักษะวิชาชีพบัญชี และด้านการจัดการโดยเฉลี่ยสูงกว่าเป้าหมาย และปัจจัยที่หัวหน้าหน่วยงาน ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดในการพิจารณารับบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีเข้าทำงาน คือความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาการบัญชี ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศตามลำดับ

ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามวิสัยทัศน์อุดมศึกษา คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการเข้ากับองค์ประกอบของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี หน้าที่ และความรับผิดชอบของนักบัญชีตามข้อกำหนดคุณสมบัติของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ รวมถึงจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีด้วย เพื่อเป็นแนวทางของ "คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทางวิชาชีพบัญชี" ตามทัศนะของผู้เขียน ได้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารและคิดอย่างเป็นระบบ รวมถึงต้องมีความรู้ภาษาไทย เพื่อนำไปสู่การบันทึกบัญชี การลงรายการเป็นภาษาไทย

2. เป็นผู้มีความสามารถทางวิชาชีพบัญชี จัดทำบัญชีตามความเป็นจริง ตามมาตรฐานการบัญชี และมีเอกสารประกอบการลงบัญชีครบถ้วน รวมถึงศึกษาจรรยาบรรณวิชาชีพทางด้านบัญชี

3. เป็นผู้มีความรู้คุณธรรมจริยธรรม มีจรรยาบรรณของนักบัญชี เต็มใจช่วยเหลือแก้ปัญหาสังคมด้วยสันติวิธี

4. มีคุณลักษณะเป็นผู้นำ ผู้ประกอบการ มีค่านิยมในการตัดสินใจ ความสามารถในการตัดสินใจ มีทักษะด้านการจัดการ และมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

5. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์

6. เป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา หรือเรียกว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning)

7. เป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัว เพื่อนำการพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคต เข้าใจยอมรับความแตกต่างในทางวัฒนธรรม สามารถจัดการกับอารมณ์และปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม บริหารเวลาและแก้ปัญหาทางปฏิบัติในงานที่รับผิดชอบ

8. มีความสามารถในการสื่อความหมาย ติดต่อสื่อสาร สร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

หากสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาชีพขึ้นในแต่ละสถาบัน สามารถพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในทางวิชาชีพบัญชีได้ ตามคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น จะส่งผลให้ในโลกธุรกิจและสังคมไทย มีบัณฑิตแห่งวิชาชีพบัญชีที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ (บัญชี) มีลักษณะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อบุคคลอื่น มีวิสัยทัศน์และมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพบัญชีอย่างแท้จริง มีความสามารถในการปรับตัวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศในปัจจุบันและอนาคตได้ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นความหวังของผู้ประกอบการในโลกธุรกิจและผู้ที่อยู่ในวิชาชีพบัญชีทุกคน

บรรณานุกรม

- จรัสศรี รัมมะวาส. (2525). ความคาดหวังของผู้สอนและผู้ใช้เกี่ยวกับลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของ วิทยาศาสตร์บัณฑิตพยาบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดรุณี ชูประยูร. (2547). การน้อมนำสาระสำคัญของหลักธรรมในพระไตรปิฎก เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนา นิสิตนักศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. สาขาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิ่มนวล เขียวรัตน์ และ เกศรา สุขยนต์. (2546). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยการศึกษาความ พึงพอใจของหัวหน้าหน่วยงานที่มีต่อบัณฑิตคณะบัญชี มหาวิทยาลัยรังสิต. ม.ป.ท., ม.ป.พ.
- บทความคุณสมบัตินักบัญชีที่ดี. CPA Thailand@thaimail.com. <http://prof-net.iget.web.com>
- พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ.2547. <http://www.fap.or.th> สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2551.
- รายงานการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 2 บัณฑิตไทยในอุดมคติ. (2542). กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง บัณฑิตอุดมคติไทย: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในแผนฯ ฉบับที่ 8. (2540). กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนา สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2543). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย.
- หลักการพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543. <http://www.thamnavanit.com> สืบค้นเมื่อ 22 มิถุนายน 2551.
- Pascarella, Ernest T. and Perenzini, Patrick T. (1991). **How college affects students**. California: Jossey_Bass Publishers.
- International Federation of Accountant's Ethics Committee. (2005). **Code of Ethics for Professional Accountants**. New York: IFAC Ethics Committee.